

POSUDEK VEDOUcí DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název: *Échiquier, décomposition et transition dans le Lancelot-Graal*

Řešitel: **Bc. Eliška Frešerová**

Eliška Frešerová si jako téma své francouzsky psané práce zvolila dvě scény z obsáhlého prozaického cyklu známého jako *Lancelot-Graal* nebo grálová *Vulgáta*, ve kterých se děj soustřeďuje kolem začarovaného tance a (zejména) kouzelné šachovnice. Ukončit taneční zábavu, která vězní účastníky, a zvítězit proti figurkám, které se samy pohybují na kouzelné šachovnici, dokáže pouze rytíř Lancelot, jehož příběh je ve *Vulgátě* obsažen především a který zajišťuje její pointu.

Autorka práce se rozhodla nadepsat její jednotlivé části evokativními úryvky z pramene namísto obvyklých názvů kapitol. Citáty byly po mém soudu zvoleny vhodně, příliš sdělné však nejsou, stručná rekapitulace obsahu je proto na místě. V úvodní kapitole diplomantka popisuje scénu, jíž se bude v práci zabývat, podává různé informace technického rázu a zdůvodňuje volbu pramene, jímž je edice nejkompletnější „cyklické“ verze *Vulgáty*, jak byla vydána týmem editorů pod vedením Daniela Poiriona a Philippa Waltera. Při práci tedy nesestupuje až na úroveň rukopisů, s ohledem na „dílocentrickou“ povahu úkolu, který před ní leží, to však není na závadu a volba „cyklické“ edice jí umožňuje podle potřeby vtahovat do interpretace i jiné části prózy.

Ve druhé kapitole jsou předloženy důkazy o tom, že kouzelná šachovnice je ve *Vulgátě* klíčovým předmětem, přestože do obsáhlého textu vstupuje jen v omezené míře a nepůsobí mezi ostatními divy artušovského světa nijak nápadně. Autorka se zde opírá o interpretaci Patricka Morana a zdůrazňuje fakt, že šachovnice se z hlediska celku Lancelotova příběhu nachází v bodě přechodu – na vrcholu, po kterém přijde dlouhý a pomalý pád. V hrdinově příběhu je ostatně důležitost šachů jako jednoho z emblémů dvorského prostoru zřejmá od samého počátku. Lancelot se od malička vyznačuje tím, že je skvělým hráčem.

Třetí kapitola práce se odráží od úvah nad tím, zda jsou kouzelné šachy stále ještě hrou. Patrick Moran došel s oporou v klasických definicích hry u Rogera Cailloise k záporné odpovědi. Proti magické moci šachovnice ve *Vulgátě* nemá šanci uspět nikdo kromě Lancelota předurčeného k výhře, výsledek je předem dán, hře schází jakákoli otevřenost. Diplomantka přibírá do svého čtení vedle Cailloisova uvažování i myšlenky Jacquesa Henriota, zdůrazňujícího sémantické a dramatické aspekty hraní. Mění tím celkovou perspektivu: Čtenářské publikum zná příběh a z jeho hlediska kouzelné šachy skutečně hrou být nemohou. Z hlediska postav je však situace jiná. Diplomantka nakonec tuto linii uvažování uzavírá s tím, že šachy v příběhu jsou především znakem, který vypovídá o dokonalosti postavy, jež má při hře nejméně svobody, protože vždy vítězí – dokonalého rytíře Lancelota. Tato znakovost se přitom zakládá právě na skutečnosti, že jde o hru.

Čtvrtá kapitola se dále zaměřuje na eskalaci rozporů, již tento znak poněkud nečekaně způsobí ve dvorském prostoru okolo krále Artuše. S šachovnicí stojíme na hranici mezi vyprávěním o Lancelotově světské rytířské kariéře a duchovním putováním za svatým grálem, při kterém nejzdatnější rytíř Lancelot selže (i toto selhávání zde autorka pečlivě mapuje). Šachovnice na jedné straně značí omezenost světského života, na straně druhé ukazuje, že se tento způsob žití může snadno vymknout z rukou, neboť je spojen s představou nekonečného umocňování věcí na jednotlivých polích. Tato představa vychází z orientální tradice a do Evropy přechází prostřednictvím arabské matematiky i orientálních narativů. Vše, co s sebou šachovnice jako znak nese, je potřeba zapojit do hry a vzít si z toho poučení.

Právě této reflexe však Lancelot není schopen, zůstává dvorským aktérem zaklesnutým do cizoložného vztahu s královnou Guinevrou a jeho konverze bude velmi bolestivá a pozvolná. Zkratku k pochopení, kterou mu ambivalentní šachovnice nabízela, není schopen použít.

Práci jako celek považuji za velmi zdařilou. Kolegyně Frešerová se vlastními silami vyrovnala s pestrou a obsáhlou literaturou o šachové hře ve středověku, našla si v ní vlastní cestu a přispěla k ní originální prací. Za její hlavní úspěch a přínos považuji zdařilé propojení obrazu nekonečného násobení s představou šachovnice jako obrazu společenského řádu (jako je tomu u Jakuba de Cessolis či u Tomáše ze Štítného) a jako zdánlivě bezpečné hry nabitě erotickými významy (takové hry nacházíme u trubadúrů či v německých verzích příběhu o Tristanovi a Isoldě). Šachovnice v grálové *Vulgátě* je tak platně představena jako symbol odkazující ke dvoru a dvorskému životu a zároveň demonstrující jeho limity i nebezpečí, která tu hrozí – a to právě díky zdánlivé hravosti a „bezpečnosti“, již zdánlivě nabízí.

Práci jako celek **doporučuji k obhajobě** a navrhuji hodnocení **výborně**.

V Praze dne 19. 8. 2024

Prof. PhDr. Eva Voldřichová Beránková, Ph.D.